

**Instituti Demokratik i Kosovës
Kosova Democratic Institute**

www.kdi-kosova.org

PROGRAMET ZGJEDHORE TË PARTIVE POLITIKE DHE REFLEKTIMI I TYRE NË PUNIMET E KUVENDIT

REFLECTION OF ELECTORAL PARTY PROGRAMS IN THE NATIONAL ASSEMBLY PROCEEDINGS

Personeli

Ismet KRYEZIU - *Drejtor ekzekutiv*

Vjollca VOGËL - *Menaxhere e administratës dhe financave*

Leonora CIKAJ - *Asistente për administratë dhe financa*

Programi - Qeverisja Qendrore

Valmir ISMAILI - *Menaxher programi*

Fitore ZENELI - *Asistente e programit*

Driton SELMANAJ - *Asistent i programit*

Isuf ZEJNA - *Monitorues*

Kaltrina ADEMI – *Monitorues*

Rrezarta AHMETI – *Monitorues*

Programi - Qeverisja Lokale

Bleranda ZOGAJ - *Menaxhere programi*

Ramadan KLISURICA – *Monitorues*

Programi - Transparenca dhe Antikorrupsioni

Merita MUSTAFA - *Menaxhere e programit*

Admir ISTREFI - *Asistent Programi*

Besnik RAMADANAJ - *Zyrtar për mardhënie me publikun*

Sahit BIBAJ - *Avokat / Këshilltar juridik*

Natyra KASUMAJ - *Vullnetare*

Visar RAMAJ- *Vullnetar*

Adresa:

Instituti Demokratik i Kosovës – KDI

Rruga: Rexhep Mala, Nr. 33, Prishtinë

Email: office@kdi-kosova.org

Web: www.kdi-kosova.org

Përmbajtja

1. Hyrje.....	5
2. Përmbledhje ekzekutive.....	6
3. Partia Demokratike e Kosovës – PDK.....	7
4. Lidhja Demokratike e Kosovës – LDK.....	10
5. Aleanca Kosova e Re – AKR.....	12
6. Lidhja Demokratike e Dardanisë – LDD.....	13
7. Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës – AAK.....	14
8. Përfundimet.....	15
9. Bibliografia.....	16

1. Hyrje

Programi zgjedhor është një nga dokumentet kryesore të secilës parti politike në të cilën shprehen qëndrimet dhe pikëpamjet në lidhje me çështjet më të rëndësishme për elektoratin si siguria kombëtare, arsimi, politikat ambientaliste apo mirëqenia sociale. Përmes këtyre pikëpamjeve dhe qëndrimeve partitë politike synojnë të bindin zgjedhësit dhe të fitojnë besimin e tyre. Çdo parti politike përgatit programin e vet zgjedhor, ndërsa anëtarët e partisë mund të kenë programet e tyre individuale por që janë shumë të përafërta me programin e partisë.

Para mbajtjes së zgjedhjeve programet zgjedhore paraqiten dhe shpërndahen në tërë vendin ndërsa mediat dhe gazetarët kanë rol të rëndësishëm në analizimin e tyre dhe shtjellimin e tyre. Kjo u mundëson zgjedhësve të vlerësojnë programet e partive dhe të vendosin të votojnë për një parti apo kandidat të caktuar. Por, njëkohësisht kjo u mundëson atyre të vlerësojnë shkallën e reflektimit të programeve zgjedhore në programin qeveritar apo në punimet e organit legjislativ.

Gjatë tetë viteve të fundit, partitë politike në Kosovë vazhdimisht janë angazhuar në ndërtimin e profilit të tyre politik dhe ideologjik dhe njëkohësisht kanë iniciuar kontaktet dhe bashkëpunimin me partitë e mëdha evropiane. Sidoqoftë, partitë politike ende mbështeten kryesisht në liderin e partisë dhe më pak në programet partiake. Por, para zgjedhjeve të vitit 2007 partitë politike arritën të zhvillojnë dhe prezantojnë programet zgjedhore të cilat edhe pse si prioritet kishin zgjedhjen e statusit dhe shtet-formimin, një vëmendje të veçantë i kanë kushtuar çështjeve ekonomike, shërbimeve publike dhe mirëqenies sociale.

Megjithatë, në zgjedhje morën pjesë më pak se 40% e elektoratit kryesisht për shkak të humbjes së besimit në institucione, procedurat e komplikuara të votim por edhe motit të ligë. Disa ditë pas shpalljes së rezultatit të zgjedhjeve nga Komisioni Qendror Zgjedhor (KQZ), Partia Demokratike e Kosovës (PDK) dhe Lidhja Demokratike e Kosovës (LDK) arritën marrëveshje për të formuar koalicionin qeverisës, edhe për faktin se ishin parti rivale për tetë vitet e mëparshme. Marrëveshja e koalicionit u konsiderua si partneritet i dy partive të përkushtuara për ndërtimin e një shteti të pavarur, sovran dhe demokratik. Në anën tjetër Aleanca Kosova e Re (AKR), Lidhja Demokratike e Dardanisë (LDD) dhe Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës (AAK) mbetën partitë më të mëdha të opozitës.

Një hulumtim i zhvilluar nga Instituti Demokratik i Kosovës (KDI) disa muaj më parë shpallosi një varg çështjesh të cilat konsideroheshin si prioritet për qytetarët e Kosovës. Ky hulumtim u pasua me një analizë krahasuese rreth prioriteteve të qytetarëve dhe përfshirjes së tyre në programet zgjedhore të partive politike para zgjedhjeve të vitit 2007. Në masë të kufizuar kjo analizë bëri edhe disa krahasime rreth reflektimit të programeve zgjedhore të partive në koalicion në programin e qeverisë. Por meqë kjo analizë u zhvillua në fillim të vitit 2008 dhe organet e Kuvendit ende nuk ishin funksionale, matja e shkallës së reflektimit të programeve zgjedhore në punimet e Kuvendit ishte e pamundur.

Andaj, ky hulumtim ka për qëllim të zhvillojë një analizë krahasuese rreth shkallës së reflektimit të programeve zgjedhore të partive politike në punimet e Kuvendit gjatë vitit 2008. Duke marrë parasysh numrin e ulëseve të fituara dhe rëndësinë e tyre në skenën

politike vetëm pesë partitë parlamentare më të mëdha janë përfshirë në këtë hulumtim. Kjo analizë do të shpalos fakte dhe informacione në lidhje me përputhjen e prioriteteve dhe objektivave të programeve zgjedhore të partive në koalicion me strategjinë legjislative dhe çështjet tjera të diskutuara në Kuvend. Ndërsa, pjesa e dytë e analizës do të ketë në fokus përmbajtjen e programeve zgjedhore të partive opozitare dhe reflektimin e tyre në punimet e Kuvendit përmes iniciativave legjislative dhe shfrytëzimit të mekanizmave mbikëqyrës parlamentar. Në fund, bazuar në gjetjet kryesore të këtij hulumtimi do të nxjerrim disa përfundime specifike rreth shkallës dhe cilësisë së reflektimit të programeve zgjedhore të partive në Kuvend.

2. Përmbledhje ekzekutive

Kryesisht me ndihmën e organizatave ndërkombëtare, partitë politike në Kosovë kanë arritur të zhvillojnë strukturat e tyre organizative dhe kapacitetet për shtrirjen e aktiviteteve tek masat e gjëra të qytetarëve. Madje, para zgjedhjeve të fundit dolën me programe zgjedhore solide që reflektonin në masë të madhe çështje që përmes anketave të ndryshme ishin konsideruar me prioritet për qytetarët. Për dallim nga vitet e mëparshme, programeve zgjedhore të partive politike u është dhënë hapësirë më e madhe në media dhe analizat e tyre kanë ndikuar në rritjen e vetëdijesimit të zgjedhësve për përmbajtjen e tyre. Edhe pse kanë treguar vullnetin politik dhe gatishmërinë për të zhvilluar programet zgjedhore, shumë punë mbetet të bëhet për të siguruar që këto programe do të shndërrohen në politika dhe iniciativa legjislative.

Reflektimi i programeve zgjedhore të partive në punimet e Kuvendit gjatë vitit 2008 ka qenë i limituar në masë të madhe, për faktin se agjenda e Kuvendit ka qenë e dominuar me aktivitete që janë ndërlidhur me zgjidhjen e statusit dhe miratimin e legjislacionit që ndërlidhej me të. Më 17 shkurt Kuvendit miratoi Deklaratën e Pavarësisë që u pasua me miratimin e Kushtetutës në muajin prill. Legjislacioni nga pakoja e Presidentit Ahtisari i shqyrtuar dhe miratuar në Kuvend ka përmbajtur në vete 41 ligje vitale të ndërlidhura me statusin. Përveç kësaj, gjatë vitit 2008 Kuvendi në punimet e tij rishqyrtoi dhe miratoi një pjesë të madhe të grupit të ligjeve të panëshkruara nga PSSP-ja në vitet e mëparshme.

Sidoqoftë, deri në një masë të gjitha partitë arritën të adresojnë objektivat e programeve të tyre zgjedhore në punimet e Kuvendit. Programi qeveritar i cili më pas u reflektua në Kuvend përmes strategjisë legjislative përmban objektiva nga programet e dy partive më të mëdha të koalicionit, megjithëse vërehet një dominim i programit të Partisë Demokratike. Siç edhe pritej, pjesa dërmuese e objektivave të partive në pushtet u adresuan në Ligjin mbi Buxhetin e shtetit. Përmes Ligjit për Buxhet të shqyrtuar dhe miratuar nga Kuvendi, partitë në pushtet siguruan alokimin e mjeteve të nevojshme për realizimin e prioriteteve nga programet e tyre zgjedhore. Partitë në pushtet arritën të adresojnë legjislacionin kyç dhe politikën në lidhje me procesin e shtet ndërtimit, politikën e jashtme, politikën fiskale, zhvillimin ekonomik, arsimin, infrastrukturën rrugore dhe energjinë. Por, politikën dhe legjislacionin që ndërlidhet me sektorin e shëndetësisë, sigurisë, mirëqenies sociale dhe drejtësisë me përjashtim të ligjeve që ndërlidhen me statusin nuk u reflektuan sa duhet në punimet e Kuvendit.

Në anën tjetër, tri partitë më të mëdha opozitare, AKR, LDD dhe AAK gjatë vitit 2008 vazhdimisht kanë kritikuar qeverinë për prioritetet e vendosura në programin qeveritar dhe

implementimin e tyre në praktikë. Gjatë shqyrtimit të legjislacionit, debateve parlamentare dhe veçanërisht përmes mekanizmave mbikëqyrës parlamentar, partitë opozitare kanë drejtuar kritikën e tyre ndaj disa sektorëve. Kritikën më të mëdha janë bërë në lidhje me politikën e jashtme, sektorin e sigurisë dhe integritetin e veriut, sektorin e energjetikës, sektorin e drejtësisë, ndryshimet në politikën fiskale, mos akreditimin e Universiteteve private dhe proceset rreth integritetit në BE. Në shumë raste ata kanë ofruar edhe alternativa për zgjidhjen e problemeve që reflektonin programet e tyre zgjedhore.

Edhe pse janë treguar shumë aktiv në punimet e Kuvendit, grupet parlamentare të partive opozitare nuk kanë ushtruar të drejtën për iniciativë legjislative duke mos hartuar dhe dorëzuar për shqyrtim në Kuvend asnjë projektligj. Gjithashtu, partitë opozitare nuk arritën të bashkohen dhe të formojnë qeverinë në hije, që do të mundësonte që bashkërisht të përgatisin kritikën dhe të ofrojnë alternativat e tyre. Por, duke marrë parasysh se viti 2008 është shënuar me marrjen e vendimeve më të rëndësishme kombëtare ku kërkohet uniteti i faktorit politik dhe me një agjendë të ngjeshur të Kuvendit, deri në një masë performanca e opozitës mund të justifikohen. Në anën tjetër, partitë në pushtet vazhdimisht e kanë konsideruar vitin 2008 si vitin e realizimit të vizionit të partive të tyre dhe inicimin e objektivave kyçe nga programet e tyre zgjedhore.

3. Partia Demokratike e Kosovës – PDK

Partia Demokratike e Kosovës (PDK) e hartoj programin e vetë zgjedhor me kohë, por prezantimi i tij u bë në pjesë të ndara dhe asnjëherë nuk u publikua si dokument i tërë. Vështirësitë për të pasur qasje me kohë në të gjitha pjesët e programit zgjedhor shkaktuan probleme në zhvillimin e analizave krahasuese. Si partia më e madhe e dalë nga zgjedhjet, PDK arriti të transferojë një pjesë të madhe të objektivave nga programi zgjedhor në programin qeveritar dhe në punimet e Kuvendit. Në vazhdim do të analizojmë një përmbledhje të përmbajtjes së programit të kësaj partie dhe premtimet kryesore që u reflektuan në punën e Kuvendit.

Shpallja e Pavarësisë dhe procesi i shtet-ndërtimit - Si në programet e të gjitha partive politike edhe PDK në programin e vetë zgjedhor, shpalljen e pavarësisë dhe ndërtimin e shtetit e ka vendosur si prioritet të parë. PDK ka premtuar përshpejtimin e procesit të zgjidhjes së statusit në koordinim me shtetet mike të perëndimit. Ky premtim është përmbushur me faktin se Kuvendi i Kosovës i udhëhequr nga PDK inicioi dhe përbylli me sukses procesin e shpalljes së pavarësisë. Ky premtim parazgjedhor u reflektua në punimet e Kuvendit veçanërisht përmes shqyrtimit dhe miratimit të ligjeve nga pakaja e Ahtisarit që ndërlihdeshin direkt me zbatimin e marrëveshjes për statusin. Edhe pse shpallja e pavarësisë dhe miratimi i infrastrukturës së nevojshme ligjore për shtetin e ri është rezultat i angazhimit të tërë spektrit politik në faza të ndryshme, ky premtim specifik nga programi zgjedhor i PDK-së është adresuar plotësisht në punimet e Kuvendit dhe është përmbushur.

Zhvillimi ekonomik dhe punësimi- Në programin e saj zgjedhor PDK-ja ka premtuar të zvogëlojë papunësinë përmes zvogëlimit të normave interesit të kredive për kompanitë të cilat kanë kapacitet për zgjerim dhe rritje të numrit të punëtorëve dhe zvogëlimin e taksave me qëllim të tërheqjes së investimeve nga korporatat ndërkombëtare. Përderisa normat e interesit të kredive vazhdojnë të jenë shumë të larta, në dhjetor Qeveria dorëzoi në Kuvend për shqyrtim katër ligje të cilat synojnë ndryshimin e politikave fiskale.

Këto ligje të miratuara nga Kuvendi siguruan zvogëlimin e tatimeve në të hyrat personale dhe taksave për bizneset, përderisa humbjet nga këto ndryshime parashihte ti kompensojë me rritjen e akcizës dhe normës së TVSH-së. Zyrtarët qeveritarë pohonin se këto ndryshime do të ndikojnë pozitivisht në rritjen e të ardhurave personale dhe njëkohësisht do të zvogëlojnë koston e zhvillimit të bizneseve në Kosovë. Në anën tjetër, procesi i privatizimit që është konsideruar si element i rëndësishëm për zhvillimin ekonomik gjithashtu është adresuar në Kuvend, përmes shqyrtimit dhe miratimit të Ligjit mbi Agjensionin Kosovar të Privatizimit. Miratimi i Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit mbi Mbështetjen e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme gjithashtu është reflektim i programit zgjedhor të PDK-së.

Premtimet për ndryshime rrënjësore në zvogëlimin e papunësisë, përmirësimin e kushteve për punëtorët dhe rritjen pagave janë adresuar pjesërisht në Kuvend. Buxheti i planifikuar për vitin 2008 mundësoi rritjen e pagave për mësimdhënësit por premtimet për rritjen e pagave të punonjësve shëndetësor, shërbyesve civil dhe policëve nuk u realizuan. Me gjithë rëndësinë e madhe për përmirësimin e kushteve për punëtorët, Ligji i Punës nuk është hartuar dhe dorëzuar për shqyrtim në Kuvend.

Premtimet për rritjen e pensioneve për 100% janë reflektuar pjesërisht gjatë përgatitjes dhe miratimit të buxhetit për vitin 2008 duke rezultuar me një rritje shumë të vogël të pensioneve. Ligji mbi Pensionet i cili iu premtua pensionistëve gjithashtu nuk është dorëzuar në Kuvend për miratim. Pozita e pensionistëve aktual dhe të ardhshëm është vështirësuar edhe më shumë për faktin se partitë në pushtet dështuan në emërimin e anëtarëve të Bordit të Trustit Pensional, nga ana e Kuvendit. Humbjet e trustit në krizën e fundit globale llogaritet të jenë rreth 22%.

Arsimi- Në programin e saj zgjedhor PDK ka premtuar kushte më të mira në shkollat fillore dhe të mesme, pajisjen e tyre me kompjuterë, rritjen e kualitetit në institucionet e arsimit të lartë dhe rritjen e pagave për mësimdhënësit. Me 58 milion euro buxhet të alokuara përmes Ligjit për Buxhet që u miratua në Kuvend, Ministria e Arsimit inicoi mbi 70 projekte për renovimin dhe ndërtimin e shkollave fillore dhe të mesme në tërë vendin dhe pajisjen e tyre me kompjuterë. Pagat e mësimdhënësve janë rritur për 25% gjatë vitit 2008 dhe për herë të parë ka filluar zbatimi i sistemit të kategorizimit të pagave në bazë të përgatitjes akademike dhe përvojës. Me qëllim të plotësimit të infrastrukturës ligjore në fushën e arsimit fillor dhe të mesëm, Kuvendi shqyrtoi dhe miratoi Ligjin për provimin përfundimtar dhe provimin e maturës shtetërore.

Për të rritur kualitetin e studimeve në institucionet e arsimit të lartë, Qeveria nisi procesin e vështirë të vlerësimit dhe akreditimit të universiteteve private. Ministria e Arsimit konsideroi se një numër i madh i institucioneve private të arsimit të lartë të themeluara gjatë administrimit të UNIMK-ut nuk përmbushnin kriteret e parapara në Ligjin mbi Arsimin e Lartë në Kosovë. Këshilli Britanik i Akreditimit i angazhuar nga Qeveria për të vlerësuar universitetet private, doli me përfundimin se me përjashtim të Universitetit Amerikan asnjë universitet tjetër privat nuk plotëson kriteret për akreditim dhe nuk lejohet të regjistrojë studentë të ri. Vendimi u kritikua ashpër nga opozita në Kuvend, por pati mbështetjen e plotë të grupeve parlamentare të partive në pushtet. Procesin e akreditimit më pas u pasua me miratimin e Ligjit për Kualifikimet Kombëtare që po ashtu konsiderohet si reflektim i programit zgjedhor të PDK-së.

Sektori i shëndetësisë dhe mirëqenies sociale— Në programin e saj zgjedhor, PDK-ja ka premtuar hartimin dhe miratimin e legjislacionit në lidhje me sigurimet shëndetësore dhe shërbime mjekësore më të lira për të moshuarit dhe pensionistët. Rritja e buxhetit për Ministrinë e Shëndetësisë në 100 milion euro the modernizimi i pajisjeve në spitale ishin po ashtu në mesin e objektivave në programin zgjedhor. Sidoqoftë në programin qeveritar vërehet qartë që sektori i shëndetësisë është lënë në fund të prioriteteve. Është me rëndësi të përmendet fakti se Ministria e Shëndetësisë u drejtua nga partneri në koalicion LDK që përgjatë tërë vitit u përball me vështirësi të mëdha dhe skandale të njëpasnjëshme.

Ligji mbi Sigurimet Shëndetësore nuk u hartua dhe nuk u dorëzua në Kuvend edhe pse parashihej në programin zgjedhor të PDK-së. Premtimet për të garantuar shërbime mjekësore më të lira për të moshuarit dhe pensionistët nuk janë adresuar në formë të iniciativës legjislative. Edhe premtimi për rritjen e buxhetit në 100 milionë eurp nuk u përmbush gjatë vitit 2008 ndërsa edhe për vitin 2009 në Ligjin për Buxhet janë paraparë vetëm 66 milion. Ligji mbi Ndërprerjen e Shtatëzanisë është i vetmi legjislacion substancial që ndërlidhet me sektorin e shëndetësisë që u miratua nga Kuvendi në vitin 2008. Madje edhe ky ligj nuk u nënshkrua nga Presidenti i cili e riktheu në Kuvend për rishqyrtim.

Zhvillimi i infrastrukturës dhe sektori i energjetikës- Sa i përket zhvillimit të infrastrukturës, në programin e saj zgjedhor PDK është fokusuar kryesisht në infrastrukturën rrugore. Sidoqoftë, programi ishte i mangët për faktin se nuk ofronte shpjegime rreth mënyrës se si do të mbuloheshin shpenzimet për ndërtimin e autostradave dhe implementimin e projekteve tjera të mëdha. Por ndarjet buxhetore për Ministrinë e Transportit në vitin 2008 të miratuara në Kuvend, i mundësuan qeverisë që gjatë vitit të ndërtojë 600 kilometra rrugë. Madje gjatë rishikimit buxhetor, Kuvendi i miratoi Qeverisë kërkesën për ri-alokim të mjeteve për projektin Morinë-Merdar dhe shfrytëzimin e tyre për ndërtimin e rrugëve të tjera rajonale dhe lokale. Ky ri-alokim u bë kryesisht për shkak të vështirësive me shpronësim në zonat ku parashihet të kalojë autostrada. Ndërsa për vitin 2009, me miratimin e Ligjit për Buxhet, Qeveria e drejtuar nga PDK ndau 115 milion për Ministrinë e Transportit.

Hartimi dhe më pas miratimi nga Kuvendi i Ligjit për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit mbi Rrugët gjithashtu reflekton programin zgjedhor të PDK-së. Ndërsa për të siguruar shpronësimin efikas në zonave ku do të kalojnë rrugët që parashihet të ndërtohen, Qeveria dorëzoi Ligjin për Shpronësim i cili për shkak të afateve kohore nuk arriti të miratohej nga Kuvendi gjatë vitit 2008. Edhe infrastruktura ligjore për hekurudhat dhe aviacionin civil e paraparë në programin e partisë dhe veçanërisht në programin qeveritar u plotësua me miratimin e Ligjit mbi Hekurudhat dhe Ligjin mbi Aviacionin Civil.

Në programin e vetë zgjedhor, PDK-ja ka shprehur vendosmërinë për të përmirësuar infrastrukturën e KEK-ut ndërsa tërë fushatën e karakterizoi slogani “24 orë rrymë”. Ata premtuan edhe investime në mbi 90 milion euro ne rivitalizimin e minierave ekzistues dhe ndërtimin e një transmetuesi të energjisë për tu lidhur me sistemin energjetik të Shqipërisë, por që shumë pak janë reflektuar në Kuvend në formë te legjislacionit. Çështjet e sektorit të energjetikës në Kuvend janë adresuar kryesisht përmes Ligjit për Buxhet ku janë miratuar subvencione për importim të rrymën prej 44 milion eurove për vitin 2008 dhe mbi 62 milion eurove për vitin 2009.

Gjatë fushatës parazgjedhore PDK-ja vazhdimisht ka kritikuar qeverinë e mëparshme për shkak të planeve për privatizimin e KEK-ut. Por me ardhjen në pushtet ata filluan procedurat për privatizimin e Sektorit të Distribuimit të KEK-ut dhe iniciuan procedurat e miratimit në Kuvend. Plani për privatizimin e këtij sektori është miratuar nga komisioni funksional parlamentar ndërsa pritet të miratohet nga Kuvendi në fillim të vitit 2009. Me qëllim të përmirësimit të infrastrukturës në sektorin e energjetikës, qeveria hartoi Ligjin për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit mbi Rregullatorin e Energjisë i cili më pas u miratua në Kuvend.

Sundimi i ligjit dhe Masat kundër korrupsionit – Sundimi i ligjit u rendit në mesin e prioriteteve në programin zgjedhor të PDK-së. Hartimi i legjislacionit të ri, harmonizimi i legjislacioni ekzistues, krijimi i një sistemi efikas të drejtësisë dhe ndërtimi i kapaciteteve në institucione korrektuese ishin disa nga premtimet kryesore. Kompetencat për çështjet që kanë të bëjnë me sundimin e ligjit i takojnë Ministrisë së Brendshme të drejtuar nga PDK dhe Ministrisë së Drejtësisë të drejtuar nga LDK, të cilat gjatë vitit janë përballur me procesin e transferimit të kompetencave nga UNMIK-u dhe konsolidimin e plotë. Në të dy këta sektorë ka pasur ngecje që vazhdimisht janë theksuar nga grupet parlamentare opozitare. Lufta kundër korrupsionit përveç që është përfshirë në programin zgjedhor të PDK-së është adresuar në programin qeveritar me premtimet për të mbështetur aktivitetet që ndërlihen me luftën kundër korrupsionit.

Sidoqoftë, vetëm në fund të vitit 2008 Qeveria arriti të përgatis strategjinë e re kundër korrupsionit 2009-20011 e cila u dorëzua për shqyrtim dhe pritet të Kuvendi në fillim të vitit 2009. Gjatë vitit 2008 Qeveria dhe Kuvendi të drejtuar nga PDK dështuan në hartimin dhe miratimin e ligjeve si: Ligji për Financimin e Partive Politike, për pastrimin e parave, sistemin bankar, konfliktin e interesit, konkurrencën ekonomike apo mbrojtjen e dëshmitarëve të cilat konsiderohen me rëndësi vitale në luftën kundër korrupsionit. Sidoqoftë si shenjë pozitive në këtë drejtim në buxhetin për vitin 2009 Kuvendi vendosi të rrisë buxhetin për Agjensionin Anti-Korrupsion si institucion i pavarur. Përveç kësaj, në planin strategjik të miratuar së fundi Kuvendi ka paraparë të themelojë Komisionin për Mbikëqyrjen e Financave Publike.

4. Lidhja Demokratike e Kosovës – LDK

Gjatë fushatës zgjedhore, LDK-ja prezantoi një program solid të bazuar në vizionin e presidentit historik Ibrahim Rugova për një shtet të pavarur, sovran dhe demokratik. Prioritet e LDK-së në programin zgjedhor ishin shpallja e pavarësisë dhe ndërtimi i shtetit, sundimi i ligjit, reformat në sistemin e drejtësisë, shërbim policor efikas, krijimi i forcës së sigurisë, përmirësimi i infrastrukturës rrugore dhe krijimi i sistemit të sigurimeve shëndetësore. Nga rezultatet e zgjedhjeve LDK-ja doli si partia e dytë më e madhe dhe pranoi ofertën PDK-së për formimin e koalicionit qeverisës. Si partia e dytë më e madhe LDK ka arritur të përshijë një numër të konsiderueshëm të objektivave të programit zgjedhor në programin e qeverisë.

Sidoqoftë, objektivat të programit parazgjedhor nuk janë reflektuar sa duhet në punimet e Kuvendit. Çështjet të cilat kanë qenë kompetencë e ministrive të cilët i takuan LDK-së në bazë të marrëveshjes për koalicion ishin ndër më të vështirat për tu menaxhuar dhe ato nuk ishin në mesin e prioriteteve kryesore të Qeverisë. Sektori i shëndetësisë i udhëhequr nga

LDK ka qenë kaotik gjatë viteve të fundit ndërsa në vitin 2008 vetëm një ligj që ndërlidhet me shëndetësinë, ai mbi Ndërprerjen e Shtatëzanisë ishte shqyrtuar dhe miratuar në Kuvend. Në programin zgjedhor, LDK-ja ka paraparë rritje të buxhetit për sektorin e shëndetësisë për të zhvilluar reforma rrënjësore në shëndetësi dhe për të rritur efikasitetin në shërbime farmaceutike. Megjithatë këto objektiva nuk u realizuan për faktin se në këtë sektor nuk pati rritje të madhe të buxhetit as në vitin 2008 por nuk do të ketë as në vitin 2009. Edhe Ligji për Sigurimet Shëndetësore si prioritet i LDK-së në programin zgjedhor nuk është hartuar dhe dorëzuar për miratim në Kuvend.

Sistemi gjyqësor vazhdoi të përballet me vështirësi të mëdha gjatë vitit 2008, ndërsa në disa raste shërbyesit civil në institucionet e drejtësisë protestuan duke hyrë në grevë. Planet për reforma të thella në drejtësi të premtuara nga LDK-ja, që edhe udhëheq me këtë Ministri nuk u realizuan. Megjithatë, programi i tyre u reflektua në Kuvend përmes një numri të ligjeve të hartuara dhe dorëzuara për miratim me qëllim të plotësimit të infrastrukturës ligjore. Ligji për kompetencat, përzgjedhjen e lëndëve dhe caktimin e lëndëve të gjyqtarëve dhe prokurorëve të EULEX-it në Kosovë, Ligji për procedurën kontestimore, Ligji për procedurën jokontestimore dhe Ligji për Noterinë u shqyrtuan dhe miratuan në Kuvend gjatë vitit 2008.

Në programin e vet zgjedhor LDK premtoi rritje të eksportit të mallrave nga Kosova duke ofruar mbështetje për kompanitë me kapacitet për eksport dhe sigurimin e kornizës legislative për konkurrencë të drejtë. Por, Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit ishte i vetmi ligj nën juridiksionin e Ministrisë së Tregtisë të udhëhequr nga LDK që u miratua në Kuvend.

Politika e Jashtme si kapitull i veçantë në programin zgjedhor të LDK-së është reflektuar pothuajse plotësisht në programin qeveritar. Premtimet për shpalljen e pavarësisë dhe njohjen ndërkombëtare, themelimin e Ministrisë së Punëve të Jashtme, hapjen e ambasadave, themelimin e shërbimit diplomatik dhe anëtarësimin në institucionet ndërkombëtare janë reflektuar dukshëm në punimet e Kuvendit. Ligji për Ministrinë e Punëve të Jashtme dhe shërbimin diplomatik si pjesë e ligjeve nga Pakoja e Ahtisarit u dorëzua për shqyrtim dhe më pas u miratua nga Kuvendi. Gjithashtu, Kuvendi ratifikoi listën e diplomatëve të parë të Kosovës dhe hapjen e 10 ambasadave gjatë vitit 2008. Për themelimin dhe funksionimin efikas të ambasadave të Kosovës në vendet e perëndimit, Kuvendi miratoi 22 milionë euro për Ministrinë e Punëve të Jashtme për vitin 2009.

Përmirësimi infrastrukturës ligjore në sektorin e bujqësisë dhe kushtet e bujqve në përgjithësi ishin renditur ndër prioritet e programit zgjedhor të LDK-së. Këto premtime u adresuan në Kuvend me shqyrtimin dhe miratimin e Ligjit për Mbrojtjen e Bimëve, Ligjit për plotësimin dhe ndryshimin e Ligjit për Kooperativat e Bujqve dhe Ligjit për Inspektionin Bujqësor.

Programi zgjedhor i LDK-së ka paraparë ndërtimin e autostradës Merdar-Morinë si dhe zgjerimin e rrugëve magjistrale në dalje nga Prishtina në drejtimin e Pejës, Mitrovicës dhe Kaçanikut. Të gjitha këto projekte janë përfshirë në programin e qeverisë dhe janë inicuar gjatë vitit 2008, ndërsa implikimet buxhetore janë aprovuar nga Kuvendi në buxhetin vjetor.

Progresi drejt integritimeve Evropiane ishte ndër prioritetet kryesore në programin zgjedhor të LDK-së. Kjo u reflektua veçanërisht në punimet e Komisionit për Marrëdhënie me Jashtë të udhëhequr nga njëri prej liderëve të LDK-së dhe nga Komisioni për Integritime Evropiane. Shumë vizita jashtë vendit dhe monitorimi i vazhdueshëm i progresit të qeverisë në çështjet me interes për integritet evropiane dominuan agjendën e këtyre komisioneve. Në mesin e premtimeve të tjera, LDK-ja nuk arriti të iniciojë reformat në administratën shtetërore dhe të zvogëlojë numrin e shërbyesve civil, kur dihet se numri i shërbyesve civil për vitin 2009 do të rritet edhe në ministritë e drejtuara nga LDK-ja.

5. Aleanca Kosova e Re – AKR

Si parti politike e re, zgjedhjet e vitit 2007 ishin të parat për AKR-në. AKR arriti që gjatë fushatës parazgjedhore të organizojë dhe implementojë një fushatë masive bazuar kryesisht tek karizma e liderit të partisë si dhe programi zgjedhor prej 34 faqesh. AKR arriti të bind një numër të madh të zgjedhësve dhe fitoi 13 ulëse në Kuvend. Meqenëse pas shpalljes së rezultateve të zgjedhjeve AKR nënshkroi marrëveshje koalicioni me PDK në nivel lokal në disa komuna gjasat ishin të mëdha që të përfshihej në koalicion edhe në nivel qendror. Por, meqë mbetën si partia më e madhe opozitare, programi i tyre qeveritar u reflektuar në punimet e Kuvendit në formë të kritikave të vazhdueshme për politikën qeveritare.

Shtyllat kryesore të programit zgjedhor të AKR-së kanë qenë zhvillimi ekonomik dhe ndryshimi i strukturës së brendshme të Qeverisë. Me qëllim të shmangies së burokracisë dhe mos efikasitetit në institucionet shtetërore, AKR-ja pat planifikuar të bashkonte ministritë e Qeverisë në katër departamente kryesore: Departamenti për Ekonomi, Departamenti për Arsim, Departamenti për Marrëdhënie me Jashtë dhe Departamenti për Punë dhe Shërbime Publike.

Gjatë shqyrtimi të legjislacionit dhe politikave në komisione dhe në seancat plenare, por veçanërisht përmes pyetjeve parlamentare deputetët e AKR-së kritikuan qeverinë dhe ofruar alternative për çështjet që ndërlidheshin me zhvillimin ekonomik. AKR-ja u ngrit kundër politikave të reja fiskale të propozuara nga Qeveria me theks të veçantë rritjen e TVSH-së, akuzoi Qeverinë për dështimin në tërheqjen e investimeve të jashtme dhe procesin e privatizimit, çështje këto që ishin ndër prioritetet kryesore në programin zgjedhor të AKR-së.

Siç parashihnin në programin e tyre zgjedhor, AKR si alternativë ka shpalosur planin për ndërtimin e termocentraleve me “gaz të gjelbërt” dhe me kapacitet jo më të lartë se 700 MW si zgjidhje afatgjatë. Deputetët e AKR-së ishin shumë të kritikues sidomos ndaj prioritetëve dhe mënyrës së menaxhimit në sektorin e energjetikës. Menaxhimi i dobët i minierave dhe KEK ut ishin ndër çështjet e adresuara nga AKR në Kuvend. Prioritetet e Qeverisë për përmirësimin e infrastrukturës rrugore gjithashtu ishin kritikuar ashpër, ndërsa ndërtimi i rrugës Gjakovë-Shkodër i paraparë në programin zgjedhor të AKR-së nuk është përfshirë në planet e Qeverisë.

Planet dhe prioritetet e AKR në lidhje me sektorin e shëndetësisë dhe mirëqenies sociale u reflektuan dukshëm në punimet e Kuvendit. Gjatë debateve dhe kohës për pyetje parlamentare, deputetët e AKR-së theksuan shumë herë gjendjen e rëndë në sektorin e shëndetësisë, aferat korruptive, nevojën imediate për legjislacionin që ndërlidhet me

sigurimet shëndetësore, pensionet e vogla, nevojën për ristrukturimin e skemës pensionale, etj.

Politika e jashtme si kapitull i veçantë i programit zgjedhor të AKR-së u reflektua në masë të madhe në punimet e Kuvendit. Përmes pyetjeve parlamentare dhe një interpelance, AKR-ja ka kritikuar Qeverinë për pasivitet në procesin e lobimit për njohjen e pavarësisë. Dështimi për ndërtimin e një Ministrie të Punëve të Jashtme efikase ishte po ashtu ndër kritikën e AKR-së. Kritikën e kësaj partie vazhdimisht shoqëroheshin me alternativë konkrete për ngritjen e kapaciteteve për lobim me qëllim të rritjes së njohjeve për shtetin e ri si dhe anëtarësimin në institucionet ndërkombëtare.

Edhe pse në programin zgjedhor kanë ofruar plane dhe programe për bujqësinë dhe pylltarinë, çështjet ambientaliste dhe çështjet kulturore dhe sportive, reflektimi i tyre në punimet e Kuvendit ishte i zbehtë. Përndryshe, edhe pse ishin mjaft aktiv, grupi parlamentar opozitar, AKR nuk arriti të hartojë apo dorëzojë për shqyrtim dhe miratim në Kuvend asnjë projektligj.

6. Lidhja Demokratike e Dardanisë – LDD

Në programin e saj zgjedhor, LDD deklarohet si parti mes qendrës dhe krahut të djathtë e ndërtuar mbi parimet dhe filozofinë politike të presidentit Rugova. Në zgjedhjet e vitit 2007, LDD si subjekt i ri politik fitoi 11 ulëse në Kuvend. Programi i saj zgjedhor përfshinte në vete edhe Partinë Shqiptare Demokristiane (PSHDK) si partner në koalicion parazgjedhor. Programi zgjedhor përshkruante qartë gjendjen në sektorët kryesorë dhe ofronte alternative për më shumë efikasitet në Qeverinë Qendrore dhe lokale, Zhvillimin Ekonomik, Arsimin dhe Shkencën, Institucionet Shëndetësore, Politikën e Jashtme, Sektorin e Sigurisë, Integritet Evropian, Planifikimin Hapësinor si dhe Kulturën, Rininë dhe Sportin.

Si parti opozitare programi zgjedhor i LDD-së është reflektuar në punimet e Kuvendit kryesisht në kritikën e vazhdueshme të drejtuar ndaj Qeverisë dhe alternativave të ofruara në bazë të programit. Meqenëse programi zgjedhor i LDD-së ka qenë shumë gjithëpërfshirës ishte vështirë të identifikoheshin elemente specifike që u reflektuan në punimet e Kuvendit. Sidoqoftë, gjatë shqyrtimit të ligjeve, kohës për pyetje parlamentare, një interpelance dhe debateve të tjera, grupi parlamentar i LDD ishte mjaft aktiv. Të fokusuar kryesisht në çështjet që ndërlidheshin me statusin, zhvillimin ekonomik, procesin e privatizimit, ndarjet buxhetore, gjendjen e rëndë në sektorin shëndetësor dhe situatën e sigurisë, deputetët e LDD-së kanë kërkuar llogari nga Qeveria dhe kanë ofruar alternativa për zgjidhjen e problemeve.

Grupi parlamentar i LDD-së vazhdimisht ka kritikuar Qeverinë për masa joadekuate për tërheqjen e investimeve të huaja, dështimet në procesin e privatizimit, mungesën e transparencës dhe keq menaxhimin e financave publike. Objektivat e programit të tyre zgjedhor në fushën e sigurisë gjithashtu u ofruan si alternative përderisa akuzonin Qeverinë se ka dështuar të forcojë rolin e Ministrisë së Punëve të Brendshme, zgjerimin e autoritetit në veri dhe zgjedhjen e udhëheqësve të Forcës së Sigurisë dhe Agjencionit të Inteligjencës.

Pjesa e programit zgjedhor që shtjellonte çështjet e sektorit të shëndetësisë u reflektua në masë të madhe në Kuvend, kryesisht përmes interpelancës parlamentare me Ministrin e

Shëndetësisë të sponsorizuar nga LDD. Gjatë interpelancës, deputetët e LDD-së arritën të shpalosin dështimet e mëdha në sektorin e sigurisë dhe si alternativa kërkuan reformimin dhe decentralizimin e sektorit të shëndetësisë, ndryshimin e formës së financimit për institucionet shëndetësore dhe ofrimin e shërbimeve mjekësore falas për të moshuarit. Përndryshe, edhe pse ishte mjaft aktiv, njëjtë si grupet tjera parlamentare, grupi i LDD-së nuk arriti të hartojë apo dorëzojë për shqyrtim dhe miratim në Kuvend asnjë projektligj.

7. Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës – AAK

Për zgjedhjet e vitit 2007 AAK-ja hartoi dhe prezantoi një program zgjedhor solid, të detajuar dhe të përmbledhur në 60 faqe. Programi përbëhej nga katër kapituj kryesor: a)Ndërtimi i shtetit, rendi dhe ligjit, b) Zhvillimi i qëndrueshëm ekonomik, c)Arsimi, shëndetësia dhe mirëqenia sociale dhe d)Infrastruktura, bujqësia dhe mbrojtja e ambientit. Edhe në mungesë të liderit të partisë, AAK arriti të fitojë 11 ulëse në Kuvend por ashtu siç edhe pritej mbeti në opozitë. Duke marrë parasysh faktin se ishin në pushtet gjatë katër viteve, shumica e deputetëve të AAK-së kishin përvojë të gjatë si ministra dhe në përgjithësi kishin informacione rreth zhvillimeve dhe vështirësive në të gjithë sektorët.

Grupi parlamentar i AAK-së ishte mjaft aktiv në Kuvend gjatë shqyrtimit të ligjeve dhe debateve parlamentare ndërsa vazhdimisht ka kritikuar qeverinë për prioritetet dhe politikat saj të zbatuara gjatë vitit 2008. Shpallja e pavarësisë, miratimi i kushtetutës, miratimi i ligjeve që ndërlidheshin me statusin dhe njohja e shtetit të ri ishin prioritetet kryesore të AAK-së në programin zgjedhor. Në punimet e Kuvendit kur këto çështje janë adresuar, AAK-ja vazhdimisht ka akuzuar qeverinë se është munduar të përvetësojë këtë proces dhe se ka dështuar në ndërtimin e një Ministrie efikase për Punë të Jashtme.

Siguria është sektor tjetër nga programi zgjedhor i AAK-së që në masë të madhe u reflektua në punimet e Kuvendit kryesisht në formë të kritikave për qeverinë. AAK-ja vazhdimisht kritikoi qeverinë për vonesa dhe dështime në themelimin e Ministrisë së Mbrojtjes, krijimin e Forcës së Sigurisë, Agjencionit të Inteligjencës dhe Këshillit Kombëtar të Sigurisë. Në lidhje me proceset e integritimit në BE, AAK-ja ka kritikuar ashpër Qeverinë për mos vazhdimin e iniciativave të qeverisë së mëparshme të udhëhequr nga AAK, veçanërisht në përmbushjen e standardeve që ndërlidhen me Marrëveshjen e Stabilizim Asocimit. Në lidhje me këtë çështje AAK sponsorizoi edhe një interpelancë parlamentare në lidhje me raportin e fundit të progresit të Komisionit Evropian në të cilin u shpalosën shumë parregullsi dhe dështime të Qeverisë.

Domosdoshmëria e reformimit të sistemit të drejtësisë, kompletimi i infrastrukturës ligjore, themelimi i sistemit të noterisë dhe rritja e pagave për gjyqtarët dhe prokurorët ishin disa nga prioritetet e AAK-së që u reflektuan në punimet e Kuvendit. Ata vazhdimisht kritikuan Qeverinë për mos adresimin e këtyre çështjeve dhe dështimin total në rritjen e efikasitetit të punës në sistemin e drejtësisë. Ndërsa, siç edhe parashihej në programin zgjedhor të saj, AAK mbështeti procesin e privatizimit të ndërmarrjeve shoqërore dhe zvogëlimin e taksave për stimulimin e zhvillimit ekonomik në Kosovë. Megjithatë, AAK kundërshtoi fuqishëm rritjen e TVSH-së dhe akcizës dhe demantoi deklaratat e Qeverisë për gjoja rritjen ekonomike të vendit gjatë vitit 2008.

Përmes programit zgjedhor, AAK ka premtuar përmirësimin e infrastrukturës ligjore në sektorin e shëndetësisë, mirëqenies sociale dhe bujqësisë. Andaj, kritikak e saj ndaj Qeverisë për dështimet në reformimin e sistemit arsimor dhe procesin e akreditimit të universiteteve private, në zhvillimin e legjislacionin për sigurimet shëndetësore dhe mungesës së subvencioneve për bujqit u theksuan vazhdimisht. Me gjithë përvojën e gjatë të deputetëve të grupit parlamentar ashtu si edhe partitë tjera opozitare, AAK nuk arriti të hartojë apo dorëzojë për shqyrtim dhe miratim në Kuvend asnjë projektligj. Por, në disa raste ata përmendën faktin se një pjesë e madhe e ligjeve të rikthyera dhe të miratuara gjatë vitit 2008, kanë qenë të përgatitur nga qeveria e mëparshme e udhëhequr nga AAK.

8. Përfundimet

Në bazë të gjetjeve kryesore nga kjo analizë krahasuese këto përfundime kryesore mund të arrihen:

- Reflektimi i programeve zgjedhore të partive në punimet e Kuvendit gjatë vitit 2008 ka qenë i limituar në masë të madhe, për faktin se agjenda e Kuvendit ka qenë e dominuar me aktivitete që ndërlidheshin me zgjedhjen e statusit dhe miratimin e legjislacionit që ndërlidhej me statusin;
- Partitë në pushtet arritën të adresojnë legjislacionin kryesor dhe politikak në lidhje me procesin e shtet ndërtimit, politikën e jashtme, politikak fiskale, zhvillimin e ekonomik, arsimin, infrastrukturën rrugore dhe energjinë. Por, politikak dhe legjislacioni që ndërlidhet me sektorin e shëndetësisë, sigurisë, mirëqenies sociale dhe drejtësisë me përjashtim të ligjeve që ndërlidhen me statusin nuk u reflektuan sa duhet në punimet e Kuvendit;
- Gjatë shqyrtimit të legjislacionit, debateve parlamentare dhe veçanërisht përmes mekanizmave mbikëqyrës parlamentar, partitë opozitare kanë drejtuar kritikak e tyre ndaj disa sektorëve;
- Kritikak më të mëdha janë bërë në lidhje me politikën e jashtme, sektorin e sigurisë dhe integrimin e veriut, sektorin e energjetikës, sektorin e drejtësisë, ndryshimet në politikak fiskale, mos akreditimin e universiteteve private dhe proceset rreth integrimit në BE;
- Edhe pse janë treguar shumë aktiv në punimet e Kuvendit, grupet parlamentare të partive opozitare nuk kanë ushtruar të drejtën për iniciativë legjislative duke mos hartuar dhe dorëzuar për shqyrtim në Kuvend asnjë projektligj;
- Partitë opozitare nuk arritën të bashkohen dhe të formojnë qeverinë në hije, që do tu mundësonte që bashkërisht të përgatisin kritikak dhe të ofrojnë alternativat e tyre.

9. Bibliografia

AAK. Me Ramushin Kryeministër do ta bëjmë - AAK, Programi Zgjedhor. Prishtinë, 2007.

AKR. Program Zgjedhor 2007- Aleanca Kosova e Re, Prishtinë, 2007.

KDI. Komunikimi dhe Përfshirja e Qytetarëve në Politikat Programore, KDI, Prishtinë, 2008.

LDD. Program i LDD-së për Shtetin e Pavarur të Kosovës- Pavarësi, Paqe, Prosperitet, Prishtinë, 2007.

LDK. Programi për Zgjedhjet Nacionale 2007 – LDK, Prishtinë, 2007.

PDK. Programi Zgjedhor 2007 – PDK. <http://www.krenohu.com>, www.pdk-ks.org

Procesverbalet dhe transkriptet e nxjerra nga faqja elektronike zyrtare e Kuvendit të Kosovës, www.kuvendikosoves.org

**Instituti Demokratik i Kosovës
Kosova Democratic Institute**

www.kdi-kosova.org

PROGRAMET ZGJEDHORE TË PARTIVE POLITIKE DHE REFLEKTIMI I TYRE NË PUNIMET E KUVENDIT

REFLECTION OF ELECTORAL PARTY PROGRAMS IN THE NATIONAL ASSEMBLY PROCEEDINGS

Personnel

Ismet KRYEZIU - *Executive Director*

Vjollca VOGËL - *Admin & Finance Manager*

Leonora CIKAJ - *Admin & Finance Assistant*

Program - Central Governance

Valmir ISMAILI - *Program Manager*

Fitore ZENELI - *Program Assistant*

Driton SELMANAJ - *Program Assistant*

Isuf ZEJNA - *Monitor*

Kaltrina ADEMI – *Monitor*

Rrezarta AHMETI – *Monitor*

Program - Local Governance

Bleranda ZOGAJ - *Program Manager*

Ramadan KLISURICA – *Monitor*

Transparency and Anticorruption Program

Merita MUSTAFA - *Program Manager*

Admir ISTREFI - *Program Assistant*

Besnik RAMADANAJ - *Public Relation Officer*

Sahit BIBAJ - *Lawyer/Legal Advisor*

Natyra KASUMAJ - *Volunteer*

Visar RAMAJ- *Volunteer*

Adress:

Kosova Democratic Institute – KDI

Street: Rexhep Mala, Nr. 33, Prishtinë

Email: office@kdi-kosova.org

Web: www.kdi-kosova.org

Table of Contents

1. Introduction	21
2. Executive Summary	22
3. Democratic Party of Kosovo – PDK	23
4. Democratic League of Kosovo – LDK	26
5. Alliance New Kosovo – AKR.....	27
6. Democratic League of Dardania – LDD	29
8. Conclusions.....	31
9. Bibliography.....	32

1. Introduction

The electoral program of the party is the key political document which includes stances of the party on issues like education, the environment, national security, and welfare through which they appeal for support and trust of the voters. Typically each political party has a program and individual members of that party have their own programs which are often closely aligned with the party program. Political programs are typically widely distributed, while the media (journalists and commentators) have major role of presenting and decoding them, which enables voters to judge upon them and vote for certain party or a candidate. But, this also enables voters to evaluate distinction of electoral program of the governing party and the objectives set in the government program.

During the last eight years, the Albanian parties in Kosovo worked hard on building their political and ideological profiles but also initiating contacts and cooperation with respective European largest parties. However, they are still highly reliant on personality-driven politics. Before the last general elections in 2007 political parties managed to develop and present electoral programs focused not only on the status settlement and state building processes but also on economy, public services and social welfare. Nevertheless, elections saw a plunge in voter's turnout with only 40% of the population voting, likely due to a combination of apathy and lack of trust in institutions, complicated voting procedures and poor weather conditions.

Few days after official results have announced by Central Election Commission (CEC) the Democratic Party of Kosovo (PDK) and Democratic League of Kosovo (LDK) struck a power-sharing deal to form a government, despite the fact of being rival parties for more than 8 years. The deal was considered as a state-building partnership between two parties committed to cooperate in building an independent, sovereign and democratic state. In the other hand AKR, LDD and AAK remained as the biggest opposition parties.

A research paper developed by KDI months ago, revealed a number of issues listed as priorities for the citizens of Kosovo. The research has been followed by a comparative analysis of citizen's interests and priorities and the political party programs for 2007 elections. The analysis also provided a comparison between the coalition party electoral programs and their reflection in the government program. However, since this analysis was conducted in early 2008 and the Assembly bodies were not yet fully functional, measuring the reflection of parliamentary parties' programs in the agenda of the national Assembly was not possible.

Therefore, this research aims to make a comparative analysis of the electoral programs of the political parties and their reflection in the National Assembly agenda through 2008. Considering the number of seats they won and the importance in the political scene only the five major parliamentary parties have been included in this research. The analysis will reveal facts and information's with regard to compliance of priorities and objectives of coalition party with the legislative strategy and other issues reviewed during the proceedings of the Assembly. In the other hand the second part of the analysis will be focused on the content of the electoral programs of opposition parties and the reflection in the proceedings of the Assembly through legislative initiatives or effective usage of oversight mechanisms. Based on the findings this research paper we will try to draw a number of

conclusions related to the scale and quality of reflection of party electoral programs in the Assembly.

2. Executive Summary

Political parties in Kosovo managed to develop organizational structures and voter outreach capabilities, mainly with the assistance of international organizations and institutions. Before the last elections in 2007 the majority of them managed to develop solid electoral programs focusing on economic and social issues that citizens repeatedly cited as most important issues in public opinion polls. The electoral programs of parties have also been distributed widely and the media gave satisfactory space for presenting and commenting them. Though they have shown a willingness to focus on development of strong electoral programs, much work remained to be done for ensuring that their ideas are translated into tangible policy and legislative initiatives.

Reflection of the electoral program of parties in the Assembly proceedings has been limited through 2008 due to the fact that the agenda of the Assembly has been dominated by activities related to status resolution and legislation related to status implementation. On the 17th of February the Assembly declared the independence of Kosovo which was followed with development and approval of the Constitution in April. The status related legislation comprised of 41 draft laws that provided the legal framework in the vital issues related to state building and implementation of Ahtisari's package. Despite the review and approval of status related legislation, during 2008 the Assembly amended and approved most of the laws from the group of laws un-promulgated by the SRSG in the previous years.

However, to an extent all major parties managed to address objectives of their electoral programs in the Assembly proceedings. The government program which was reflected in the Assembly through the legislative strategy contains common objectives of both major parties, but all in all it is dominated by the PDK electoral program. The coalition parties also managed to address a large number of their electoral promises in the legislative strategy. As expected the Law on Budget developed by the government and approved in the Assembly enabled governing parties to allocate means and resources in sectors and areas listed as priorities in their electoral programs. Governing parties managed to address key legislation and policies related to state building process, foreign affairs, fiscal policies, economic development, education, road infrastructure and energy. But policies and legislation related to health sector, security situation, social welfare and judiciary were not reflected enough in the Assembly, except for approval of status related laws.

In the other hand three largest coalition parties AKR, LDD and AAK throughout 2008 criticized the government for their performance and implementation of the priorities set in the government program. During the review of legislation, parliamentary debates and other oversight mechanisms, opposition parties directed their critics for the government performance and in certain areas provided alternatives foreseen in their electoral programs. The main areas in which opposition parties criticized the government and offered alternatives were Foreign Affairs Service, health sector, security situation and integration of north, the energy sector, inefficiency of the judiciary, changes in the fiscal policy, failure for accreditation of private universities and EU integration processes.

Though they have been active as opposition parties by using the oversight mechanisms and providing alternatives, none of them drafted or submitted any draft law for review and approval in the Assembly. The opposition parties also failed to act as a unified opposition and establish a shadow government which would enable them to jointly address critics on the government and offer alternatives. Since 2008 was marked with important decisions and heavy agenda related to status implementation process the opposition parties justified their “poor” performance in many occasions. In the other hand coalition parties consider 2008 as the year in which they implemented the vision of they parties and addressed key objectives from their electoral program.

3. Democratic Party of Kosovo – PDK

PDK developed its electoral program on time, but surprisingly it was presented in parts and was never published as a complete document. Difficulties for having access in all parts on time caused problems in analyzing the program and conducting comparative analysis. In large the electoral program has been reflected in the government program, while considering the circumstances they managed to address the key objectives through 2008. The content of the electoral program and key promises of PDK reflected in the work of the government and the Assembly have been focused on the following issues:

Declaration of independence and state building processes- Regarding the first point in the electoral program, PDK has promised to speed up the process toward the declaration of independence and state building processes. PDK mentioned the fact they will ensure that the independence is declared in full coordination with foreign friendly states. In this direction this electoral promise has been achieved as the Assembly of Kosovo leaded and dominated by PDK parliamentary group initiated the legislative procedures for declaration of independence. Most importantly the Assembly adopted through a fasten procedure 41 laws from Ahtisari’s package that set the base for building the new state. Though the independence of the country has been a long term effort of all actors in Kosovo and coordinated by international community, as a specific item of the electoral program of PDK it has been fully reflected in the agenda of the Assembly.

Economic development and employment- The way to reduce unemployment has been anticipated to be reached by enabling low-interest loans to the companies that promise to increase the number of employees, as well as by reducing administrative taxes to attract international corporations to invest in Kosovo. While the interest in loans for businesses and individuals still remains very high, in December the government submitted in the Assembly four laws that tended to change the taxation policies.

This group of laws adopted by the Assembly assured lowering of individual income tax and corporate tax, while losses were planned to be compensated by increasing the VAT and Excise. The government claimed that this change will positively affect the increase of available income for each employee and decrease the costs of running a business in Kosovo. The privatization process which has been considered as an important element for economic development has also been addressed by the approval of the Law on Kosovo Agency for Privatization. The approval of Law for Amending and Supplementing and of the Law for Supporting the Small and Medium Enterprises is also a reflection of the electoral program of PDK.

Promises for radical intervention to improve the position of employees by increasing the salaries and decreasing the employment have been partly addressed in the Assembly. The budgetary allocations for 2008 enabled an increase of salaries for teachers, while promises for the increase of salaries for health institutions employees, civil servants and the police have not been fulfilled. The Law on Labor has not been developed by the government and submitted for approval in the Assembly neither.

The promise for increasing the pensions for 100% has also not been addressed since the Law on Pensions was not submitted for approval in the Assembly and only a small increase on pensions has been approved. The position of current and future pensioners has been damaged even further since the coalition parties failed to appoint Pension Trust Board members. Losses of the Kosovo Pension Trust Fund in the last global financial crisis are estimated to be at around 22%.

Education- In its electoral program PDK promised better conditions in primary and secondary education, equipping schools with computers, improving the quality of studies in universities and increasing salaries of teachers. With 58 million euros allocated with the Law on Budget, the Ministry of Education initiated more than 70 projects for renovating existing schools, building new ones and equipping them with computers. The salaries of teachers have been increased for approximately 25% through 2008, while for the first time the system of classification based on experience and education background for setting the scale of salaries has been applied. In an effort to improve the quality of studies in primary and secondary schools the government developed and submitted in the Assembly the Law on Final and State Matura Exam which was later approved.

This piece of legislation has been followed by a difficult process of accreditation of private Universities. The government considered that a large number of private institutions of Higher Education and Further Education established during the period of international administration did not fulfill the criteria described in the Law for Higher Education in Kosovo. The British Accreditation Council hired by the government to assess private universities, concluded that except for the American Universities other private Universities do not fulfill the criteria for accreditation and therefore should be closed and not allowed to register new students in the upcoming academic year. This decision of the government has been criticized by the opposition parties in the Assembly while it was fully backed by the PDK parliamentary group in the Assembly. At the end of the year the Assembly approved the Law on National Qualifications which can also be considered as a reflection of their electoral program.

Health Care Sector and Social Welfare– With regard to the health care sector in its electoral program PDK promised to develop the legislation for regulating health insurance for all citizens and cheaper health services for elderly and retired persons. The increase of budget for Ministry of Health up to 100 million Euro and modernizing medical equipment in health institutions were also among the objectives listed in the electoral program. The analysis of the government program clearly shows that health sector is among the last ones in the list of priorities. The Ministry of Health has been led by the coalition partner LDK and throughout the year faced major difficulties and scandals.

The Law on Health Insurance has not been developed and submitted in the Assembly by the government though it is foreseen in the electoral program of PDK. Plans for ensuring cheaper health services for elder and retired persons were not addressed in form of legislative initiative by the government of PDK parliamentary group. The promise for increasing the budget for the Ministry of Health up to 100 million Euros has not been fulfilled through 2008, while the law on budget approved by the Assembly recently allocated only 66 million Euros for 2009. In the other hand, the Law on Termination of Pregnancy was the only substantial piece of legislation related to the Health Sector approved in the Assembly through 2008. Even this piece of legislation has not been promulgated by the President and has been returned in the Assembly.

Infrastructure development and energy- With regard to infrastructure development in its electoral program PDK has been focused mostly in road infrastructure. In general the program was vague with regard to explaining sources for covering cost for building highways and other giant projects. However, through 2008 the budget allocated to Ministry of Transport enabled the government to build or repair more than 600 km of roads. During the review of the budget in June the government requested reallocation of funds for building highway Morine-Merdar and use them for building other regional and local roads, mainly due to delays in expropriations. The law on budget for 2009 was sponsored by the government and approved by the Assembly ensured 115 million euros for Ministry of Transport and Telecommunications which is led by PDK.

Submission and approval of the Law for amending and supplementing the Law on Roads in the Assembly also reflects the objectives related to infrastructure development which is listed as top priority in the electoral program. To ensure effective expropriations in the process of building new highways the Assembly also reviewed the Law on Expropriation but did not succeed to get it through the legislative process mainly due to the time limits. The legal infrastructure related to railways and aviation foreseen to be developed in the government program has been fulfilled through submission and approval of the Law on Railways and Law on Civil Aviation in the Assembly.

In its electoral program PDK expressed its determination to improve KEK infrastructure and ensure energy with the slogan for “24 hours energy”, which is also greatly reflected in the government program. They promised to invest more than 90 million euros in revitalizing the existing mines and building a transmission system for energy linked with Albania. In the agenda of the Assembly the energy issue has been addressed mainly through the Law on Budget by ensuring 44 million euros subventions of Kosovo Energy Corporation to import energy during 2008 and 62 million euros for the 2009 budget.

During the election campaign PDK criticized the former government for planning to privatize KEK. Contrary to their statements they initiated the process for privatizing the Distribution Sector of KEK by submitting the request for review and approval in the Assembly. The plan for privatization of this sector has been approved in the functional committee, while it is expected to be approved by the Assembly in the beginning of 2009. To improve the legal infrastructure related to energy sector the government sponsored the Law on Amending the Law on the Energy Regulator, which was later approved by the Assembly.

Rule of Law and Anti Corruption Measures- In PDK electoral program the key priority in the Rule of Law section is development and harmonization of legislation, ensuring independent and efficient judiciary and capacity building in correctional services. Competencies in these sectors fall under the Ministry of Interior Affairs led by PDK and of Ministry of Justice led by LDK. Except for its electoral program, PDK included the fight against corruption even in its government program by promising great support for activities related to the fight against corruption.

Only by the end of the year the government developed the new anti-corruption strategy 2009-2011 which is expected to be submitted for review and approval in the Assembly. During 2008 the government failed to draft and submit laws such as law for financing of political parties, money laundering, insurances and gambling, banking system and accounting, conflict of interests, economic competition and witnesses' and whistle blowers' protection that are considered of vital importance in the fight against corruption. However, in the budget for 2009 the Assembly approved the request for increasing the budget of the Anti-Corruption Agency as an independent institution. Another positive signs in this direction is that in the strategic plan of the Assembly approved recently it is foreseen establishment of a Public Accounts Committee.

4. Democratic League of Kosovo – LDK

In its election campaign LDK presented a solid program based in the vision of historical President Rugova for an independent, sovereign and democratic state. The priorities of LDK listed in its electoral program included creation of the independent state, the rule of law, reforms in the judiciary branch, effective police service and defense force, intensified preparation for EU integration, reforming public administration, reducing the number of civil servants, increasing the export of Kosovo economy, improving infrastructure of roads and ensuring health insurance system. Based on the election results LDK was the second largest party therefore accepted the offer of the PDK as the biggest party to form the coalition government. As the second biggest coalition party LDK managed to include a significant number of the electoral program objectives in the government program.

However electoral program objectives incorporated in the government program were not reflected enough in the agenda of the Assembly. The issues falling under the jurisdiction of ministries led by LDK were among the most difficult ones and were not given priority by the government. The Health Sector has been chaotic in the past years while through 2008 only the Law on Termination of Pregnancy as substantial piece of legislation was reviewed and approved in the Assembly. Though in its electoral program they foresee deep reforms in all level of health sector and effective pharmaceutical services the LDK Minister did not succeed to increase the budget for health sector in 2008. Law on Health Insurance promised to be approved in an effort to ensure the necessary legal framework has not been developed and submitted in the Assembly.

The judicial system continued to face major difficulties throughout 2008 while its civil servants were on strike several times. Plans for reforming the judiciary branch have not been fulfilled while the legislative framework to ensure efficient functioning of judiciary branch has not been completed. However, the legislation sponsored by the Ministry of Justice led by LDK and approved by the Assembly this year include the Law on Jurisdiction,

Case Selection and Case Allocation for EULEX Judges and Prosecutors in Kosovo, Law on Contentious Procedure, Law on Out Contested Procedure and Law on Notary that have a vital importance in functioning of judiciary system.

In its electoral program LDK promised to increase the export of Kosovo economy by supporting the national exporting companies and ensuring the legislative framework for fair competition. Draft Law on technical demands for products and evaluation of conformity remains the only law under the jurisdiction of the Ministry of Trade which is led by LDK.

But, foreign affairs as a separate chapter in the electoral program of LDK are completely reflected in the government program and greatly in the agenda of the Assembly. Promises for recognition of independent Kosovo, establishment of Ministry of Foreign Affairs, ensuring Diplomatic Service, opening of Embassies and membership of Kosovo in international organizations has been partly fulfilled and addressed through the Assembly. The Law on Ministry for Foreign Affairs and Diplomatic Service which is considered part of the Ahtisari's package has been sponsored and approved in the Assembly. The Assembly also ratified the list of first diplomats representing Kosovo in the first 10 embassies opened through 2008. For establishing efficient embassies in the key western states, Assembly approved allocation of 22 million euros for Ministry of Foreign affairs in the budget for 2009.

Improving the legislative framework in Agriculture Sector and conditions for farmers was listed as an objective in the electoral program of LDK. To an extent these objectives were addressed in the Assembly by the approval of the Law on the Amending and Supplementing and of the Law No.2003/9 on Farmer's Cooperatives, Law on Protection of Plants and Law on Agriculture Inspection. The road infrastructure as a section of LDK electoral program foresees building the Morine-Merdare Highway, widening the highways out of Prishtina in the direction of Mitrovica, Peja and Kaçanik. All these projects have been incorporated in the government program and initiated in 2008, while the budgetary implications have been endorsed by the Assembly in the annual budget.

EU integration progress and foreign affairs have been among top priorities of the LDK parliamentary group, considering that one of its leader has been appointed as the Chairperson of Foreign Affairs Committee as well as member of EU Integration Committee. Several visits abroad and continued monitoring of the government progress in issues related to regional and European integrations have been in focus of the agenda for these two committees. Reforms in administration and decrease in number of civil servants promised during the campaign have not been fulfilled, while the number of civil servants for 2009 as listed in the Draft Law on Budget, shows an increase even in Ministries led by LDK.

5. Alliance New Kosovo – AKR

As a new political party, elections of 2007 were the first ones for AKR. They organized and implemented a massive electoral campaign relying greatly in the charisma of their party leader as well as their 34 page electoral program. They managed to convince a significant percentage of the electorate and won 13 seats in the Assembly. Considering the fact that they signed a coalition deal with the largest party PDK in several Municipalities of the local level it was expected that they would be included as a coalition party in the central level as well.

But, since they remained as the biggest opposition party in the Assembly their electoral program has been reflected in the Assembly mainly through criticism for the government performance and alternatives provided based on their program. Otherwise, through 2008 AKR parliamentary group did not develop and introduce any draft law based on their electoral program.

The core of AKR electoral program was the economic development and restructuring the government departments. To avoid bureaucracy and inefficiency in the state institutions AKR planned to merge all government ministries in four main departments. Department of Economy, Department of Education, Department of Foreign Affairs and Department of Labor and Public Services would be the basis of the new government. During the review of legislation and government policies in committees and the plenary session, but specifically through parliamentary questions AKR members criticized the government and provided alternatives with regard to economic development policies. AKR members tackled the government changes in the fiscal policies, increase of VAT scale, failure to attract of foreign investments and the privatization process, that were set as priorities in their electoral program.

AKR group were very noisy especially with regard to the government priorities and management of the energy sector. As an alternative their proposed to building a thermo central power plant with “green gas” of capacity no higher than 700 MW as a long term solution. Poor management of mines and KEK were among issues addressed by AKR in the Assembly. Priorities of the government in the road infrastructure were also criticized, while the highway Gjakova-Shkodra that links Kosovo with Albania foreseen in AKR electoral program has not been taken in consideration by the government. Priorities and plans related to the health and social welfare sector and foreseen in the electorate program have not been reflected much in AKR performance in the Assembly. However during debates or question period they raised several deficiencies and corruption in the health institutions, low pension rates and re-emphasized the immediate need for the legislation for Health Insurance, total restructuring of the health care system and redesigning the pension scheme.

Foreign policy chapter of AKR electoral program has been reflected to a satisfactory extent in the Assembly. Through parliamentary questions and one interpellation debate, AKR continuously criticized the government for being very passive in lobbying for recognition of Kosovo and failure for establishment of effective Ministry of Foreign Affairs. They provided alternative forms and measures to increase the lobbying efforts for new recognitions and ensure membership of Kosovo in international institutions. Though in their electoral program they provided plans and programs related to agriculture, environment and culture they very reflected very little in their activities in the Assembly.

6. Democratic League of Dardania - LDD

In the preface of its electoral program, LDD proclaims itself as a centre right party build upon principles of political philosophy of former President, Rugova. In the 2007 elections, LDD as a new political party won 11 seats in the Assembly. The electoral program included also the Albanian Demo-Christian Party of Kosovo (PSHDK) as a election coalition party. The program provided a description of the current situation as well as promises for improvement of the situation in Central and Local Government, Economic Development, Education and Science, Health Institutions, European Integrations, Foreign and Security Policy, Environment and spatial planning, Culture, Youth and Sports. The program itself was presented in general terms, without specifics and detailed implementation measures, or financial estimation for budgetary implications.

As an opposition party in the Assembly their electoral program has been reflected in the Assembly mainly through criticism for the government performance and alternatives provided based on their program. Due to the fact the electoral program was very broad it was difficult to identify specific elements of the program that were reflected in the agenda of the Assembly. However, through parliamentary questions, review of legislation, debates and one interpellation debate sponsored by them, LDD parliamentary group was mainly focused on issues related to status implementation, economic development, privatization process, difficult situation in the health sector and security situation.

LDD parliamentary group continuously criticized the government for inefficient measures undertaken for attraction of investments, failures in the privatization process, lack of transparency and misuse of public finances. The security related objectives foreseen in their electoral program have also been reflected in the Assembly. LDD group continuously accused the government for not taking the necessary steps for enhancing the role of Ministry of Interior, failure to install rule of law in the north and failure to appoint the heads of Intelligence Agency and Security Force.

The part of the electoral program that deals with health sector was reflected greatly in the Assembly, mainly through an interpellation debate that LDD sponsored with Minister of Health. During the interpellation debate they managed to reveal major deficiencies and failures in health sector and most importantly provide alternatives based on their program. The need for reforming and decentralizing the current health sector, changing the financing system for health institutions, enabling free health care for elders and people with special needs as well as establishment of several health institutes were key alternatives provided. Though LDD was the most active parliamentary group from the opposition through 2008, they did not manage to develop and introduce any draft law based on their electoral program.

7. Alliance for Future of Kosovo – AAK

For the 2007 election AAK developed and introduced a solid and detailed 60 pages electoral program. The program consisted of four main chapters: a) state building, order and law, b) sustainable economic development, c) Education, Health Sector and Social Welfare and d) infrastructure, agriculture and protection of environment. Even in the absence of their party leader AAK managed to win 11 seats in the Assembly but as expected remained in the opposition. Having been the governing party in the last four years the majority of AAK members of parliament had a long experience as government ministers and were very familiar with developments and deficiencies in almost all sectors.

As an opposition party they continuously criticized government for their policies and priorities set in the government program and initiated during 2008. AAK members were very active during the review of legislation in committees and plenary session, during question period and parliamentary debates. Declaration of independence, approval of constitution, approval of status related laws and recognition of the new state were the key priorities of AAK in their electoral program. In the assembly proceedings they accused the government for trying to appropriate the status resolution process and for failing to establish a functional Ministry of Foreign Affairs.

Security was another sector of AAK electoral program reflected in the Assembly proceedings. They criticized government for delays and failures for establishment of efficient Ministry of Defense, Security Force, Intelligence Agency and National Security Council. With regard to European integrations, AAK criticized the government for not following up the initiatives of former AAK government for fulfillment of standards related to Agreement for Stabilization and Association. AAK also sponsored an interpellation debate related to the annual EU Commission progress report that revealed lots of irregularities and failures of the government.

The need for reforming the judiciary system, completing the legal infrastructure, establishing Notary System and increasing the salaries of judges and prosecutors were some of AAK electoral program priorities reflected in the Assembly. They criticized the government for not addressing any of these issues and failing to increase efficiency in judicial system. As foreseen in their program AAK supported strongly the privatization of public companies and reduce of taxes to stimulate economic development of Kosovo. However they criticized the government for reducing the taxation for individuals and enterprises and increasing the VAT at the same time.

In its program AAK also promised to improve the legal framework in the health sector, social welfare and agriculture. AAK criticized the government for failing to reform the education system, failures in accreditation of private universities, failure in developing legislation for ensuring Health Insurance and lack of subventions for farmers. Similar to other opposition parties and despite the long experience of their MPs in former government, AAK did not manage to draft and introduce any draft law throughout 2008. However they mentioned several times the fact that a large number of laws submitted by the government for approval were part of the legislative strategy of the former AAK government.

8. Conclusions

Based on the findings of this comparative analysis these are the key conclusions:

- Reflection of the electoral program of parties in the Assembly proceedings has been limited through 2008 due to the fact that the agenda of the Assembly has been dominated by activities related to status resolution and legislation related to status implementation.
- Governing parties managed to address key legislation and policies related to state building process, fiscal policies, economic development, road infrastructure, education and energy, while policies and initiatives related to health sector, security situation, social welfare and EU integration processes were not reflected enough in the Assembly proceedings.
- During the review of legislation, parliamentary debates and other oversight mechanisms, opposition parties directed their critics for the government performance and in certain areas provided alternatives foreseen in their electoral programs.
- The main areas in which opposition parties criticized the government and offered alternatives were Foreign Affairs Service, health sector, security situation and integration of north, improvements in the energy sector, inefficiency of the judiciary, changes in the fiscal policy, closure of private universities and EU integration processes.
- Though they have been active as opposition parties by continuously criticizing the government and providing alternatives bases on their electoral program, none of them managed to develop and submitted any piece of legislation for review and approval in the Assembly.
- The opposition parties also failed to act as a unified opposition and establish a shadow government which would enable them to jointly address critics on the government and offer alternatives.

9. Bibliography

AAK Electoral program. With Ramush as the Prime Minister. Prishtina 2007.

LDD Program for the independent state of Kosova – Independence, Peace, Prosperity). Prishtina, 2007

New Kosovo Alliance Electoral Program. Prishtina, 2007.

LDK National Elections Program. Prishtina 2007

PDK National Elections Program. Prishtina 2007

Communication and citizen's involvement in program policies. KDI, Prishtina, 2008

Minutes and transcripts obtain from the Official Website of the Assembly, www.assembly-kosova.org.

Supported by:

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

B | T | D
The Balkan Trust for
Democracy